

Upozornenie na nového invázneho škodcu na rajčiakoch v Európe

V štátoch Európskej únie reálne hrozí výskyt a šírenie nového škodcu, a to hlavne na rajčiakoch – *Tuta absoluta*.

O nebezpečnom škodcovi touto cestou predkladáme verejnosti nasledovné podrobné informácie.

Systematické zaradenie škodcu

Trieda: *Insecta* – Hmyz, rad: *Lepidoptera* – motýle, čeľaď: *Gelechiidae* – psotovitý

Hostiteľské rastliny

Tuta absoluta je oligofág, napáda len rastliny z čeľade ľuľkovitých (*Solanaceae*). Jedná sa o drobného motýľa z čeľade psotovitých (*Gelechiidae*) pôvodom z Južnej Ameriky, kde je najčastejším škodcom poľných aj skleníkových kultúr rajčiakov. Ekonomicky najvýznamnejšími hostiteľskými druhmi v pôvodných oblastiach výskytu sú **rajčiak**, zemiaky a baklažán. V Európe bol prvýkrát jeho výskyt potvrdený v roku 2006 v Španielsku (Katalánsko), kam bol pravdepodobne zavlečený so zásielkami rajčín zo Strednej alebo Južnej Ameriky. Z prvého ohniska výskytu sa začal šíriť do ďalších európskych štátov v Stredomorí a v Severnej Afrike. Bol zachytený aj v Holandsku a Veľkej Británii. Na našom území doteraz nebol tento druh zistený. V súčasnosti v španielskych oblastiach s intenzívnym pestovaním poľných porastov rajčiakov sú hlásené veľké škody s hospodárskymi stratami vyššími ako 50 %.

Opis škodlivého organizmu a poškodení ním spôsobovaných

Tuta absoluta má nenápadné šedohnedé sfarbenie. Rozpätie krídel je 10 mm. Pre psoty sú typické dlhé a hore pretiahnuté tykadlá, ktoré sú dobre viditeľné voľným okom. Škodlivým štádiom sú **húsenice**, ktoré prechádzajú štyrmi larválnymi štádiami. Spočiatku sú larvy belavej farby, neskôr sa sfarbujú do zelenej až ružovej. Majú tmavo hnedú hlavu a na predohrudi výrazný čierny prúžok. Dorastajú do veľkosti až 8 mm. Vývojový cyklus trvá 29 až 35 dní. Minimálna a maximálna teplota, pri ktorej môže škodca dokončiť svoj vývoj, je 14 a 30°C. Táto juhoamerická psota má veľký reprodukčný potenciál, v skleníkoch vytvára 10 až 12 generácií za rok. Samičky škodcu sú schopné naklásať 200 až 300 vajíčok.

Húsenica na liste

Dospelý jedinec škodcu

Húsenice škodia žerom najmä na zelených častiach rastlín, ale môžu poškodzovať aj plody. Výrazne znižujú úrodu a kvalitu plodov.

Požerky húseníc na plodoch

Kopčeky trusu na plode

Zdroj sekundárnej infekcie

Na listoch spôsobujú požerky v podobe charakteristických nepravidelných mín. Listové pletivo v okolí mín nekrotizuje a pri silnom napadnutí môžu usychať celé rastliny. Vnútri stoniek a v plodoch vyžierajú chodbičky. V tesnej blízkosti poškodenia sú vždy zreteľné kopčeky s tmavým zrnitým trusom. Znečistený povrch rastlín je zdrojom sekundárnych patogénov. *Tuta absoluta* nepatrí medzi regulované škodlivé organizmy. Tento škodca nie je schopný prezimovať v chladnejších oblastiach mierneho podnebného pásu (okrem skleníkov), napriek tomu existuje reálna hrozba zavlečenia a jeho rozširovanie do ďalších členských krajín EÚ, predovšetkým prostredníctvom dovozu hostiteľských rastlín zo štátov s preukázaným výskytom *Tuta absoluta*.

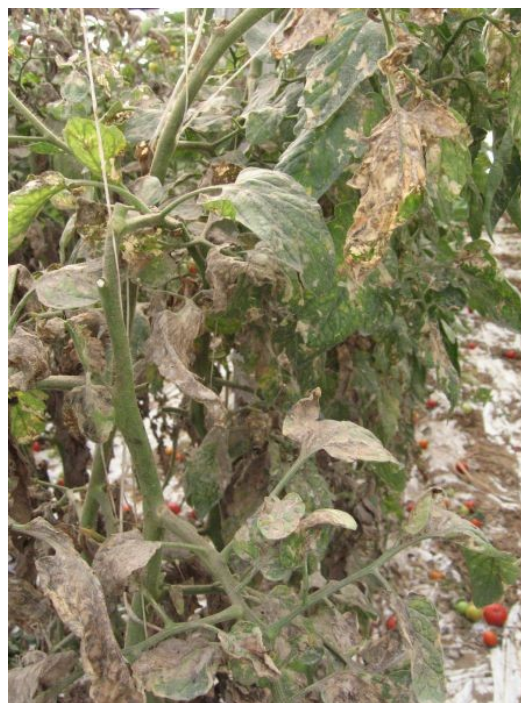
Míny na listoch rajčiaka

Preventívna kontrola

Odporúčanie pre pestovateľskú prax je preventívna samokontrola skleníkových rajčiakov celoročne viackrát (aj v zime). Taktiež treba sledovať stav fóliovníkových a poľných rajčiakov v priebehu roka v mesiacoch máj až september. Po vizuálnom zistení podozrivých rastlín alebo plodov rajčín je potrebné okamžite kontaktovať príslušného oblastného fytoinšpektora odboru ochrany rastlín Ústredného a kontrolného ústavu poľnohospodárskeho. Telefónne čísla fytoinšpektorov je možné nájsť na internetovej adrese: <http://www.uksup.sk/index.php?n=29A>.

Napadnuté celé rastliny

Detail napadnutej rastliny

Krajiny s výskytom škodcu

Španielsko (2006), Severná Afrika, Stredná a Južná Amerika všeobecne. Nové napadnutie (v roku 2009) *Tuta absoluta* bolo oficiálne oznámené v týchto krajinách: Albánsko, Anglicko, Francúzsko, Grécko, Líbya, Malta, Portugalsko, Švajčiarsko, Taliansko, Tunisko a Veľká Británia. Naposledy bol škodca zachytený aj v Bulharsku, Holandsku a Rumunsku. Maďarsko oficiálne oznámilo výskyt tohto škodcu v marci roku 2010.

Tuta absoluta sa šíri veľmi rýchlo v mnohých štátoch v **celom pobreží Stredozemného mora**. Tento škodca teraz predstavuje vážnu hrozbu pre produkciu skleníkových rajčín v tomto regióne.

Štáty s výskytom, rok 2009

Chemická ochrana

V Slovenskej republike **zatiaľ** nie sú povolené žiadne prípravky na ochranu rastlín proti tomuto škodcovi. **Po rozšírení rozsahu použitia prípravkov na ochranu rastlín** do úvahy prichádzajú niektoré z týchto účinných látok:

- proti imágam:
 - pyretroidy: účinná látka deltamethrin, cypermethrin, bifenthrin,
 - neonikotionidy: thiametoxam, acetamipirid.
- proti larvám: imidacloprid, abamectin, indoxacarb, spinosad, teflubenzuron.

Biologická ochrana

- vaječné parazitoidy *Trichogramma* spp.,
- dravé bzdochy:
 - *Macrolophus caliginosus*,
 - *Orius insidiosus*.
- entomopatogény: *Bacillus thuringiensis* subsp. *kurstaki*.

Text: Ing. Peter Csanda, ÚKSÚP – OOR, Bratislava

Zdroj info. a obrázok: internet